

Katholieke reactie op het appèl van de Pinksterbeweging

pastoor Dr. M.A.L. Wagemaker

De 12e bijeenkomst van dialoog tussen rooms-katholieken en vertegenwoordigers van de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten, vrijdag 23 juni 2006 in het St. Janscentrum te Den Bosch, stond in het teken van 100 jaar Pinksterbeweging.

Pastoor Wagemaker was bereid gevonden inhoudelijk in te gaan op de lezing van dr. Paul N. van der Laan (zie document 0151 op website StuCom).

Het Woord van God met heilige eerbied beluisterend en met vrijmoedigheid verkondigend .. (DV 1)

Over de redding van de ziel

Het meest fundamentele decreet van het vaticaan concilie uit de jaren zestig, begint aldus: “Het Woord van God met heilige eerbied beluisterend en met vrijmoedigheid verkondigend ..” Alles wat de katholieke kerk belijdt over God, over zijn heilsplan, over de verlossing en de heiligingswerk van de Geest, put zij uit het beluisteren van het Woord van God. Dát is ons uitgangspunt, het legt een goddelijke basis onder onze menselijke inspanningen om elkaar te ontmoeten en te bevragen opdat de waarheid gediend wordt. Wij staan naast en bij elkaar in het aanvaarden van Jezus’ woord: *wie gelooft en gedoopt is, zal worden gered, maar wie niet gelooft zal worden veroordeeld.*¹

Hoe kunnen wij weten of wij geloven? Mogen we hier niet de apostel Jacobus aan het woord laten: *Zoals het lichaam dood is zonder de ziel, zo is ook geloof zonder daden dood.*² De daden waarover Jacobus spreekt zijn aanstootgevend praktisch: traag in het kwaadworden, groots in zachtmoedigheid, beheerst in het spreken, wijs in de omgang met mensen van allerlei slag en stand, niet geïmponeerd door rijkdom, niet in verwarring door armoede, stoer in het bedrijven van barmhartigheid, onberispelijk in de caritas. Kortom, *Wanneer u het koninklijk gebod volbrengt dat de Schrift geeft: ‘Heb uw naaste lief als uzelf,’ dan handelt u juist.*³ Onze dialoog is niet alleen oefening in waarheidsvinding, ze is vooral een eis van de liefde en daarmee een teken van de waarachtigheid van ons geloof.

Door het Woord van God met heilige eerbied te beluisteren heeft de katholieke kerk in de jaren zestig de uitnodiging van de Geest verstaan en beantwoord om zich te vernieuwen. Zij heeft haar liturgie drastisch vernieuwd (Sacrosanctum Concilium), zij heeft haar opvattingen over de kerk als Mystiek Lichaam van Christus en Gods Volk onderweg in bijbelse en vitale termen gevat in plaats van juridische (Lumen Gentium) en wendde zich tot de wereld waarin de kerk gezonden is Christus te brengen en Gods wil in praktische en morele zaken te verkondigen (Gaudium et Spes). In haar verklaring Dignitatis Humanae breekt zij de lans voor de godsdienstvrijheid, in Unitatis Redintegratio opent zij zich naar het onloochenbaar werken van de Geest in allen die God aanroepen in de naam van Christus de Heer.

Zo kan ze voluit verkondigen dat het Woord van God met heilige eerbied beluisteren gelijkstaat met het ontmoeten van de verrezen Heer. In deze ontmoeting doet de Heer wat Hij deed op de avond van Pasen: Hij treedt binnen, groet allen met zijn vrede en blaast over de leerlingen zijn Geest uit.⁴ Wie het Woord van God met heilige eerbied beluistert opent zijn hart voor het werken van de Geest die alles in herinnering brengt wat Jezus heeft gezegd en gedaan, die de betekenis van zijn woorden en daden verheldert en verdiept.⁵ De katholieke kerk gelooft in een levend woord, in een levende Heer.⁶ Geloof

¹ Mc. 16

² Jc 4

³ Jc 2

⁴ Joh. 20

⁵ Joh. 14

is het antwoord op de zelfgave van God door Christus in de Geest. Geloof is zelfgave van God en kan zonder Gods uitnodiging en innerlijke hulp geen werkelijkheid worden. Geloof is niet af op het moment waarop het geboren wordt: het staat open naar vervolmaking gedurende het leven door de gaven van de heilige Geest waarmee het begrip van de openbaring aanhoudend verdiept wordt.⁷

Waarom mag en kan een mens geloven, kan ik geloven, mag ik geloven, en is deze vitale relatie tot God de Schepper van allen voor zovelen niet toegankelijk? Deze vraag is geborgen in de ondoorgrondelijke diepte van Gods wil zelf. Mens noch kerk kan zich vermeten deze diepte te dempen met uitspraken die een zekerheid beloven door Gods grootheid neer te halen. Alleen de Vader kent het geheim van zijn heilsplan. Ons past dankbaarheid en deemoed.⁸ Met de pinksterbeweging gelooft de katholieke kerk in een universele heilswil.

Kort samengevat: de katholieke kerk heeft moedig besloten om zich te vernieuwen door onophoudelijk te luisteren naar Gods Woord. Daardoor verstaat zij dat Christus zich wil laten kennen in iedere tijd en vraagt om een vrij gegeven geloof dat het hele leven omvat: hart en verstand. Dit geloof is geen werk van de mens zelf, maar een keuze van God voor de mens. Omdat God voor de mens kiest laat deze Hem deel krijgen aan de Geest die de mens geschikt maakt voor het geloof en hem nadien uitnodigt en in staat stelt tot heiliging en volmaaktheid.

De kerk, voortgebracht door de Geest

Het behoort tot de diepste overtuiging van de katholieke kerk dat de kerk zelf de eerste en laatste gave is van de heilige Geest,⁹ en rekent het tot haar fundamentele zending en roeping om te getuigen van de noodzaak en betekenis van de eenheid van de kerk. De inzet is hoog. *Steunend op de heilige Schrift en de traditie, leert de heilige kerkvergadering dat deze pelgrimerende Kerk noodzakelijk is ter zaligheid*¹⁰. Krachtiger kan het niet gezegd worden. De kerk is niet zomaar een verzameling van gelovigen die geraakt door de Geest de Vader prijzen en in de naam van Christus profeteren. Zij is zelf schepping van de Geest, verwerkt uit het met heilige eerbied beluisteren van Gods Woord als waarborg voor de authentieke verkondiging van Gods heilswil. Met de woorden van de apostel Petrus: *u doet er goed aan uw aandacht altijd gericht te houden op de woorden van de profeten, als op een lamp die in een donkere ruimte schijnt, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw hart. Besef daarbij vooral dat geen enkele profetie uit de Schrift*¹¹ *een eigenmachtige uitleg toelaat, want nooit is een profetie voortgekomen uit menselijk initiatief: mensen die namens God spraken werden*

⁶ Het heeft God in zijn goedheid en wijsheid behaagd zichzelf te openbaren en het geheim van zijn wilsbesluit bekend te maken, waardoor de mensen door Christus, het vlees geworden Woord, in de heilige Geest toegang hebben tot de Vader en deelgenoten worden gemaakt van de goddelijke natuur. Door deze openbaring spreekt dus de onzichtbare God uit de overvloed van zijn liefde de mensen aan als zijn vrienden, om hen uit te nodigen tot de gemeenschap met Hem en hen daarin op te nemen. *Dei Verbum 2*

⁷ Aan de openbarende God moet de mens 'de gehoorzaamheid van het geloof' betonen, waardoor hij zich vrijelijk geheel aan God toevertrouwt, door de 'volledige onderdanigheid van verstand en wil jegens de openbarende god' te bewijzen en vrijwillig in te stemmen met de door God geschonken openbaring. Om dit geloof te kunnen geven, is de voorkomende en helpende genade van God nodig en de innerlijke bijstand van de heilige Geest, die het hart moet bewegen en tot God bekeren, de ogen van de geest openen en 'aan allen smaak geven om met de waarheid in te stemmen en erin te geloven.' Dezelfde heilige Geest vervolmaakt voortdurend het geloof door zijn gaven om het begrip van de openbaring aanhoudend te verdiepen. *Dei Verbum 5*

⁸ Alle uitverkorenen heeft de Vader van eeuwigheid 'tevoren gekend en ook tevoren bestemd tot gelijkvormigheid met het beeld van zijn Zoon, opdat deze de eerstgeborene zou zijn onder vele broeders' (Rom 8.). Al degenen die in Christus geloven, heeft Hij besloten samen te roepen in de heilige Kerk, die reeds bij het begin van de wereld werd voorafgebeeld, in de geschiedenis van het volk van Israël en het oude Verbond op wonderdadige wijze voorbereid, in de eindtijd ingesteld en door de uitstorting van de heilige Geest openbaargemaakt, om op het einde der eeuwen in heerlijkheid voltooid te worden. Op dat ogenblik zullen alle rechtvaardigen, zoals wij bij de heilige vaders lezen, te beginnen met Adam, 'vanaf Abel, de gerechtige, tot de laatste uitverkorene toe' in de universele Kerk bij de Vader worden verzameld. *Lumen Gentium 2*

⁹ De Geest woont in de Kerk en in het hart van de gelovigen als in een tempel; in hen bidt Hij en geeft Hij getuigenis van hun aangenomen kindschap. De Kerk, die Hij naar de volle waarheid voert en in de gemeenschap en de bediening één maakt, richt Hij in en geleidt Hij door de verscheidenheid van de hiërarchische en charismatische gaven en Hij siert haar met zijn vruchten. Door de kracht van het evangelie maakt Hij de Kerk steeds weer jong en vernieuwt Hij haar voortdurend en brengt haar naar de volkomen vereniging met haar Bruidgom. Want de Geest en de bruid zeggen tot de Heer Jezus: Kom! Aldus verschijnt de hele Kerk als het 'verenigde volk dat deel heeft aan de eenheid van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. (LG 4)

¹⁰ LG 14

¹¹ Mutatis mutandis geldt deze uitspraak ook voor de traditie van de kerk. Het loven, prijzen en dienen van de levende Heer van generatie op generatie schept een geleefde profetische overlevering waarin de Geest alles duidelijk maakt en alles in herinnering brengt wat de Heer zijn leerlingen heeft gezegd. Traditie kan beschouwd worden als de anamnese van de Geest.

daartoe altijd gedreven door de heilige Geest.¹² Vanaf het begin zijn medegelovigen belast door de apostelen met het opzicht over de gelovige gemeenschap, om de geesten te onderscheiden en de geloofsschat te waarborgen. Eerbiedig luisteren naar het Woord van God, met biddende aandacht hernemen wat de Geest in de eeuwen geleerd heeft en bereid om het opzicht te aanvaarden van degenen die de Heer van de kerk daartoe heeft geroepen, dat is de manier waarop het Evangelie een levende stem is, de Heer waarachtig en steeds nieuw ontmoet wordt.¹³

De vraag dringt zich op, of de katholieke kerk hiermee een exclusieve aanspraak maakt. Is volledig deelnemen aan de kerkelijke gemeenschap een noodzakelijke voorwaarde om gered te worden? Het concilie zegt hierover: *Op verscheidene wijzen behoren [tot de katholieke eenheid van het volk van God] of zijn daarop gericht zowel de gelovige katholieken als de anderen die in Christus geloven, en tenslotte zelfs alle mensen zonder uitzondering, door Gods genade tot het heil geroepen.*¹⁴ Over christengelovigen buiten de katholieke kerk zegt het concilie onder meer dat er een gemeenschap bestaat van gebeden en andere geestelijke gunsten, *ja zelfs een zekere waarachtige verbondenheid in de heilige Geest, die ook in hen door zijn gaven en genaden zijn heiligingswerk voltrekt en sommigen onder hen tot het vergieten van hun bloed toe heeft gesterkt.*¹⁵ Teken van deze waarachtige verbondenheid in de Geest is het verlangen naar echte eenheid die concreet wordt in een daadwerkelijke inspanning *om naar de wijze die Christus heeft bepaald, in één kudde en onder één Herder zich vreedzaam te verenigen. Uit deze belijdenis leidt de katholieke kerk haar roeping tot bevorderen van de eenheid van de christenen af. Om dit te bereiken, houdt de moederkerk niet op te bidden, te hopen en te werken en spoort zij haar kinderen tot inwendige zuivering en vernieuwing aan, om het teken van Christus op het gelaat van de Kerk schitterender te doen weerspiegelen.*¹⁶

Samengevat: de katholieke kerk gelooft dat Christus levend is, dat de levende Christus gevonden wordt in de katholieke kerk en in allen die zich door de Geest laten bewegen in een verlangen naar werkelijke eenwording in Christus.¹⁷ De weg waarlangs de door Christus zelf beoogde eenwording wordt bereikt is die van vernieuwing en bekering.¹⁸

De pinksterbeweging als uitdaging voor de katholieke kerk

De pinksterbeweging is een gegeven dat door katholieken niet mag en kan worden ontkend. In de persoonlijke bekering, de zuivering van levenswandel, de vrijmoedigheid van het getuigenis, de gevoelde onderlinge solidariteit, het prijzen van Gods hoge Naam, het onophoudelijk streven om het persoonlijke en gemeenschappelijke leven te laten richten door Gods wil, moeten katholieken wel gaven van de heilige Geest onderkennen die zich uitwerken in daadwerkelijke heiliging. De vrije ontwikkeling van deze gemeenschappen, het sterk geconcentreerd zijn op de gave van profetie,

¹² 2 Petrus 1

¹³ vgl. Dei Verbum 10

¹⁴ Lumen Gentium 13

¹⁵ Lumen Gentium 15

¹⁶ Lumen Gentium 15

¹⁷ Vgl. Ut Unum Sint, 8: De katholieke Kerk neemt hoopvol de oecumenische verplichting op zich als een gebod van het door het geloof verlichte en door de liefde geleide christelijke geweten. Ook hier kan men het woord van de heilige Paulus aan de eerste christenen van Rome toepassen: "De liefde van God is uitgegoten in onze harten door de heilige Geest" (5,5); onze "hoop stelt ons" dus "niet teleur" (Rom 5,5). Dit is de hoop op de eenheid der christenen die in de trinitaire eenheid van de Vader en de Zoon en de heilige Geest haar goddelijke bron heeft.

¹⁸ Met de woorden van paus Johannes Paulus, die de verklaringen van het Vaticaanse Concilie herneemt: Daarom zou iedereen zich radicaler moeten bekeren tot het Evangelie en, zonder ooit het zicht te verliezen op Gods plan, zijn of haar manier van het kijken naar de dingen moeten veranderen. Dankzij de oecumene is onze beschouwing van "de machtige werken van God" (Mirabilia Dei) verrijkt door nieuwe horizons. De drieëne God roept ons op daarvoor dank te brengen: de wetenschap dat de Geest werkt in andere christelijke Gemeenschappen, de ontdekking van voorbeelden van heiligheid, de ervaring van de onmetelijke rijkdom die in de gemeenschap van de heiligen aanwezig is en het contact met onverwachte dimensies van christelijke betrokkenheid. Op overeenkomstige wijze is er een toenemend besef van de noodzaak van boetedoening, een zich bewust zijn van bepaalde uitsluitingen die de broederlijke liefde ernstig schaden, van bepaalde weigeringen om te vergeven, van een bepaalde trots, van een onevangelisch blijven aandringen op een veroordeling van de "andere kant", van een arrogantie die voortkomt uit een ongezonde verwaandheid. Zo wordt het hele leven van de christenen gekenmerkt door zorg voor de oecumene; en zij worden ertoe opgeroepen om zichzelf als het ware te laten vormen door die zorg. *Ut unum sint* 15.

genezing en tongentaal herinneren de katholieke kerk aan haar eigen charismatische wezen. De pinksterbeweging houdt de katholieke kerk een spiegel voor waarin zij haar neiging om het hiërarchische, dogmatische en juridische aspect van de kerk veel gewicht toe te kennen ziet, evenals de passieve geloofshouding van veel van haar leden, leken zowel als priesters.

In dit verband wil ik wijzen op een recente toespraak van paus Benedictus tot de Romeinse clerus over de bijdrage van vrouwen aan het bestuur van de kerk. Hij maakt een onderscheid tussen het bestuurscharisma van het sacrament van de wijding en de charismatische, profetische leiding. Hij onderscheidde met naam en toenaam vrouwen die door haar profetische inzet een vergaande invloed uitoefenden op het bestuur van de kerk.¹⁹ Staat u mij toe een analogie aan te wijzen tussen de interactie van sacramenteel gefundeerde leiding en profetische leiding en de interactie tussen de katholieke kerk en de andere kerken, als boven aangehaald en verwoord in het oecumene decreet.²⁰ Zoals het bestuur van de kerk berust in de genade van het wijdingssacrament en haar daardoor geschikt maakt om het authentiek spreken van de Geest in de kerk te onderscheiden en toe te passen, zo maakt de volheid van genade en waarheid toevertrouwd aan de katholieke kerk haar geschikt om te onderscheiden wat de Geest bedoelt in het leven, getuigen en verkondigen van andere christenen. Deze geestesgave, zo blijkt uit de toespraak van de paus, is geen comfortabel bezit. Integendeel, authentiek leiding geven aan de kerk betekent openstaan voor wat de Geest de kerk zegt. Een integere katholieke kerk kan niet anders dan zich openen voor wat de Geest bewerkt in andere christelijke gemeenschappen.

Het comfortabele vertrouwde moet worden losgelaten als daad van geloof, als onvermijdelijk voor een waarachtig en integer volgen van de Geest die uitgaat van de ene Heer van de kerk. Al vóór het concilie en zeker daarna is door de opkomst van de zogenaamde nieuwe bewegingen een concreet antwoord gegeven binnen de katholieke kerk op de profetische uitdaging die de pinksterbeweging buiten de katholieke kerk presenteert. De kenmerken die Paul van der Laan benoemt in het beschrijven van de ziel van de pinksterbeweging verwoorden deze profetische uitdaging: serieuze individuele heiliging, hernieuwde evangelisatie van mens en cultuur, actieve en geïncultureerde deelname aan de liturgie, daadwerkelijk gevoelde gemeenschap, medeverantwoordelijkheid van allen voor de zending van de kerk. De nieuwe bewegingen zijn spontaan geboren uit initiatieven van gelovige katholieken. Als zodanig zijn zij een correctie op een eenzijdig clericale benadering van de kerk. De onloochenbare aantrekkingskracht van de pinksterbeweging, óók op katholieken, is een waarschuwing van de Geest zelf om vooral niet te zwichten voor de bekoring om de alom gevoelde onzekerheid weg te nemen door een dogmatische, juridische en hiërarchische versmalling van het volle kerkelijke leven.

De pinksterbeweging evenals de nieuwe bewegingen binnen de kerk leren de katholieke kerk dat zij zich niet moet concentreren op zichzelf, maar op de mens die nood heeft aan ervaren heil, goddelijke nabijheid, waarachtige heiliging. De vernieuwing van de kerk is geen kwestie van structuren, zij vindt haar bron en blijvende motivatie in het stromen van de Geest, in het met heilige eerbied beluisteren van Gods Woord dat vrijmoedig verkondigd wordt. Niet in de eerste plaats als een sociale of politieke boodschap, hoewel dit aspect van het getuigenis omwille van de liefde niet mag ontbreken, maar als waarheid over de mens, zijn bestemming, zijn hoop.

De katholieke kerk als uitdaging aan de pinksterkerken

De pinksterbeweging wordt gemotiveerd door de wetenschap dat de eindtijd nabij is. Paul van der Laan gaat daarin zover, dat hij zegt: “Door onze eschatologische overtuiging dat wij in het eind der tijden leven zien wij er geen heil in om deze heiliging ook op de schepping zelf toe te passen. Alles wordt toch verbrand in de Grote Verdrukking die ons te wachten staat”. Dit is een forse uitspraak die

¹⁹ Ik zou willen zeggen dat deze charismatische sector ongetwijfeld onderscheiden is van de ministeriële sector in de strikte zin van het woord, maar dat het desondanks een ware en diepe deelname is in het bestuur van de Kerk. (toespraak 2 maart clerus van Rome).

²⁰ De afgescheiden kerken en gemeenschappen zijn dus, ook al hebben zij vanuit onze geloofsovertuiging tekorten, van gewichtige betekenis in het heilsmysterie. De Geest van Christus weigert immers niet ze te gebruiken als heilsmiddelen, die hun kracht juist ontleen aan de volheid van genade en waarheid, die aan de katholieke kerk is toevertrouwd. Al wat de genade van de heilige Geest in onze gescheiden broeders tot stand brengt kan ook bijdragen tot stichting van onszelf (UR3 en 4).

met weinig woorden een essentieel verschil aangeeft tussen pinksterbeweging en katholieke kerk. De katholieke kerk verwacht haar Heer en oefent zich in waakzaamheid. Heiliging in geloof en werken door en met de Geest stelt de toekomstige werkelijkheid als onder tekenen tegenwoordig²¹. Tegelijk beseft zij dat zij leeft onder het woord van Petrus: Een dag is voor God als duizend dagen en duizend dagen als een dag. God geeft zoveel tijd als voor onze redding nodig is.²² Het gevierde feit dat de pinksterbeweging 100 jaar bestaat moet allen die zich met haar identificeren te denken geven. Hoe lang kan men gepakt en vertrekkensgereed staan? Wat betekent het om tenminste 100 jaar te leven in de verwachting dat het einde der tijden nakende is. De wordinggeschiedenis van het nieuwe testament zelf vertelt ons over de ontwikkeling die het christelijk verwachten doormaakt: van een aanvankelijke nabijheid ontwikkelt zich een besef dat de wederkomst des Heren een geloofsgegeven is dat zo in Gods diepste wezen geborgen is, dat zelfs de Zoon daarvan geen weet heeft. Niet voor niets is opgemerkt dat de pinksterbeweging trekken krijgt van een volkskerk. Er ontwikkelt zich stilaan een traditie, er verschijnen boekwerken die beogen een geloofsleer te schetsen, pinkstergroepen verenigen zich in grotere verbanden. In de pinksterbeweging voltrekt zich op analoge wijze de ontwikkeling van het verwachten van de wederkomst als tussen Tessalonicensen en de pastorale brieven.

Een belangrijke bijdrage van de katholieke kerk aan de oecumene is haar vrijmoedige verhouding tot de heilige Schrift. Zij belijdt volmondig dat zij Woord van God is, zonder angst te hebben voor het historisch kritisch onderzoek.²³ De reden voor deze vrijmoedigheid is hierboven geschetst: het profetische, geïnspireerde woord vindt zijn waarborg in het onderscheidend vermogen van de geloofsgemeenschap. De Christus die wij kennen is de Christus verkondigd door Paulus. De Jezus die wij kennen is de Jezus verkondigd door de Evangelieschrijvers die hun bronnen hebben in de apostolische verkondiging en de receptie daarvan in de levende geloofsgemeenschappen van het eerste uur. Wij kennen God door Christus, en wij kennen Christus door de kerk. Er is geen kennen van God in het oude testament buiten het verbond dat God met zijn Volk sluit. De wording van het nieuwe testament zelf is een getuigenis van de noodzaak dat de ware gelovige zich laat invoegen als een levende steen in de tempel van God. Individuele inspiratie wordt herkend en erkend, bouwt de gemeenschap op die vervolgens instrument van de Geest zelf is om te onderscheiden wat van de Geest komt.²⁴ Daarmee is de eerste uitdaging van de katholieke kerk aan de pinksterbeweging geformuleerd: neem uw eigen ontwikkeling serieus; luister met ons naar het Woord van God zodat wij samen mogen ontdekken dat de kerkelijke en universele dimensie van de geloofsgemeenschap, met haar dogmatische, hiërarchische en juridische elementen, werk van de Geest is en dus nodig en noodzakelijk.

Als de pinksterbeweging deze dimensie ontdekt als onherroepelijk meegeboren met de verkondiging van het Evangelie en de navolging van Christus in de Geest, dan kan zij het pad treden van de vroege kerk. Zij kan collegiale verbanden scheppen tussen gemeenschappen die voor en met elkaar onderscheiden wat van de Geest is en wat niet. Zo kunnen ongerijmdheden worden weggenomen (elkaar uitsluitende opvattingen op leerstellig en moreel vlak), profetieën worden getoetst, opzichters worden aangesteld die niet alleen gedragen worden door hun eigen mensen maar ook erkend zijn door de opzichters van andere groepen. De werken van de apostolische vaders als Ireneüs, Ignatius van Antiochië, Justinianus en de kerkvaders zijn door en door bijbels geïnspireerd en getuigen van de nieuwheid van de kerk. Ze zijn de geprivilegerde getuigen van de richting die de Geest wijst bij het lezen en overwegen van de Schrift. Katholieken en pinksterchristenen kunnen in de lezing van deze

²¹ vgl 1 Kor. 2

²² Met de woorden van het concilie: Het einde der tijden is dus al tot ons gekomen; de vernieuwing van de wereld is onherroepelijk vastgesteld en in deze eeuw op een werkelijke wijze vooraf tot stand gebracht: want reeds hier op aarde is de Kerk met waarachtige, zij het onvolkomen heiligheid getekend. In afwachting echter van de komst van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont, draagt de pelgrimerende kerk, in haar sacramenten en instellingen, die tot deze tijd behoren, de trekken van deze eeuw die voorbijgaat en houdt zij verblijf tussen de schepselen, die zuchten en barensweeën lijden, altijd door, en uitzien naar het openbaar worden van de kinderen van God (LG 48).

²³ Zie Pauselijke Bijbel Commissie, Over de Interpretatie van de Bijbel in de Kerk; 1993, hst. I, inleiding deel A: De historisch-kritische methode is dé onmisbare methode voor de wetenschappelijke studie van de betekenis van oude teksten. Aangezien de Heilige Schrift, als "Woord van God is menselijke taal" samengesteld is door menselijke auteurs in al hun delen en in al hun bronnen, laat een juist verstaan de methode niet alleen toe, maar vereist het gebruik ervan.

²⁴ De wordingsgeschiedenis van de canon is een belangrijke sleutel tot het verstaan van de Schrift als woord van God, de hermeneutische principes van onderscheid en receptie en biedt een fundament voor het verstaan van de Kerk.

geschriften ontroerende ervaringen van herkenning opdoen die als anamnese van de Geest vernieuwend en verdiepend uitwerken. Daaruit kunnen de betekenis van de eerste concilies en hun geloofsbelijdenissen oplichten.²⁵

Paul van der Laan merkt op dat er een eenzijdige nadruk gelegd is in de pinksterbeweging op de redding van de ziel, maar dat een meer holistische benadering nodig is: heling van heel de mens. In het verlengde hiervan roep ik hem op dit inzicht toe te passen op de zending van de kerk in de wereld. Zij is niet alleen een luidspreeker waarmee de waarheid van Evangelie verkondigd wordt opdat velen gered worden, zij is levende presentie van de helende Christus in deze wereld; de Christus die de zieken geneest, de armen uitzicht op leven schenkt, de onrechtvaardigen kapittelt, de zondaars vrede schenkt. Na 100 jaar is het niet overmoedig de conclusie te trekken dat het verwachten van de eindtijd niet betekent zich terugtrekken uit de wereld, alsof zij er niet meer toe doet. De kerkelijke dimensie die de pinksterbeweging aanneemt en over de tijd heen ontwikkelt brengt ook een diaconale opdracht met zich mee. Reeds geheiligde mensen kunnen niet anders dan de zondaar liefhebben en goed doen voor wie arm is en lijdt onder onrecht. Wie gedoopt is in de Geest is niet blind voor de aanwezigheid van de Geest in heel de schepping (psalm 103). De reisjas kan uit, de stok kan worden neergelegd. De Koning heeft u begiftigd met een godsvermogen, vele talenten. De Geest zegt u: gebruik ze, maak de maat van uw dagen vol. Keer u niet af van een wereld waarin u leeft. Koester haar, zoals de Heer van hemel en aarde die het laat regenen over goeden en slechten. Wees barmhartig zoals uw Vader barmhartig is. Heb elkaar lief: niet met leuzen maar met concrete daden.

De gemeenschappen die voortkomen uit de pinksterbeweging en de katholieke kerk hebben elkaar veel te bieden als zij samen de wereld intrekken. Beide verstaan de eerbied voor het leven als de eerbied voor de Schepper zelf. Beide verstaan de vergankelijkheid van dit bestaan en zien daarin de relatieve waarde van welvaart. Beide verstaan het woord van Mattheus 25: wat gij voor de minste der mijnen gedaan hebt, hebt ge voor Mij gedaan.

Dialogo kan en moet

Als beide bewegingen binnen de pinksterkerken ingezet worden, zal dat vanzelf leiden tot een zekere rijpheid in het geestelijk leven. De grootste geestesgaven zijn niet de spectaculaire van genezing, profetie of tongentaal. Een aandachtige lezing van het nieuwe testament geeft tenminste de indruk dat deze gaven vooral bedoeld zijn voor een christelijke gemeenschap in haar eerste jeugd. Andere gaven dienen zich aan: zelfbeheersing, mildheid, vriendelijkheid, daadwerkelijke solidariteit, de kunst van het gemeenschapsleven. Het kan geen kwaad om de behoeften aan directe leiding, genezing van zieken en de lichamelijke ervaring van geestverrukking kritisch te beschouwen. Zij zijn authentieke gaven, betuigd in het nieuwe testament, maar waarop zijn zij een antwoord? Spreekt de grote apostel zelf niet over het melk en het vaste voedsel? In het betoog van Paul van der Laan ontwaar ik een besef dat er nog een ontwikkelingsgang voor de pinksterbeweging te gaan is, een soort tweede receptie van het eigen oorspronkelijk begin geplaatst in de ervaring van 100 jaar en de erfenis daarvan. Niet voor niets ben ik deze lezing begonnen met te wijzen op de wel heel praktische Jacobus, die een al te vergeestelijkt geloof wantrouwt.

²⁵ Graag verwijs ik hier naar de conclusie van de lezing van drs. H.H. Zegwaard, *Visie op de Gemeente; Pinksteren en de leer aangaande de Kerk*. 6^e dialoog bijeenkomst RKK-Pink: de aandacht voor de plaatselijke gemeente in de Pinksterbeweging, mag zeker niet alleen maar gezien worden als een zwakte. Integendeel, er schuilt grote kracht in de concentratie op de zo tastbare realiteit van de plaatselijke gemeente. Mede daardoor zijn Pinksterdenominaties in hoge mate in staat om pragmatisch in te spelen op allerlei nieuwe ontwikkelingen, met name op technologisch gebied. Ook dat is een kracht. Dat neemt echter niet weg dat de theologische reflectie niet beperkt mag blijven tot 'gemeentevisie', tot gemeentegroei-theorieën, tot ecclesiologie in het kader van bijv. missiologie. De Pinksterbeweging zal zich - juist ook in het gesprek met de grote kerken van de Reformatie en de Rooms-Katholieke kerk - theologisch rekenschap dienen te geven van het wezen en de opdracht van de Kerk in de volle breedte. En daarvoor mag het beginpunt - afgezien van de relevante gedeelten van de Schrift - worden genomen in de credo's van Nicea en Constantinopel, waarin de Kerk wordt aangemerkt als "één, heilig, katholiek en apostolisch."

De dialoog met de katholieke kerk kan in deze ontwikkeling voor de pinksterkerken van immense betekenis zijn en is dat niet minder voor de katholieke kerk. De spontane opwekking van de beweging, haar universaliteit, haar onloochenbare resultaat in de bekering van zeer velen geven mij de persoonlijke overtuiging dat in haar de Geest werkzaam is. Ik realiseer me dit profetisch bewegen van de Geest geen unicum is in de geschiedenis van de kerk. De opkomst en ontwikkeling van het monastieke leven in het midden-oosten heeft een zuiverende werking gehad op de kerk in de 3^e en 4^e eeuw. De spontane beweging van Franciscus van Assisië met een voor hem volstrekt onverwacht resultaat heeft de kerk gered (zie de droom van paus Honorius). De opkomst van de nieuwe bewegingen in onze tijd staat wat mij betreft in deze lijn. De receptie van de monastieke beweging, de armoedebeweging en de profetische beweging is niet en zal niet zonder moeilijkheden verlopen. Een deel van de monastieke en armoedebeweging is buiten de kerk gebleven of geraakt. Een deel van de profetische beweging, als ik de pinksterbeweging nu eens zo mag omschrijven, is buiten de kerk of vindt binnen de kerk haar plaats niet. De reden? De zonde van hoogmoed. Zowel degene die leiding geeft als degene die vernieuwing en verandering predikt moeten door een diepe deemoed bezielde zijn om authentieke werktuigen van de Geest te zijn.

De dialoog met de pinksterkerken is voor de katholieke kerk van bijzondere betekenis maar ook van een bijzondere aard. We voelen ons als bestaande kerk aangesproken door het sterk profetische karakter en kunnen niet ongevoelig blijven voor de uitdaging die zij aan ons stelt. De dialoog is van een bijzondere aard, omdat er de pinksterkerken het doopsel van de katholieke kerk niet erkennen en wederdopen. Basis voor de oecumenische dialoog met de bestaande kerken en kerkgemeenschappen is juist de erkenning van de doop en de gemeenschap van de heiligen die daarop is gebaseerd.²⁶ Het onderwerp van de doop zal hoog op de dialoogagenda moeten (blijven) staan.

Moge de dialoog tussen pinksterkerken en katholieke kerk door de humiliter, vrucht van dankbaar erkennen van Gods goedheid voor ieder van ons, en zeker teken van de werkzaamheid van de Geest, gezegend zijn.

Personalia anno 2006:

Pastoor Dr. M.A.L. Wagemaker is:

- rector van het diocesaan heiligdom Onze Lieve Vrouw ter Nood in Heiloo
- waarnemend pastoor van de parochie St. Jan de Doper in Langedijk
- lid van de Bisschoppelijke Commissie voor de Oecumene (landelijk) en
- van de tussen Commissie Toezicht en Accreditatie rk godsdienstonderwijs
- hij doceert onder meer oecumene aan het diocesaan Grootseminarie Tiltenberg in Vogelenzang.

²⁶ Graag geef ik hier ter overweging een krachtige passage uit de encycliek *Ut unum sint*, no 84: Terwijl voor alle christelijke Gemeenschappen de martelaren het bewijs vormen van de kracht van de genade, zijn zij niet de enigen die getuigenis afleggen van die macht. Hoewel op onzichtbare wijze, is de *communio* tussen onze gemeenschappen, zij het nog onvolledig, werkelijk en stevig gevestigd op de volle gemeenschap van de heiligen - van hen die aan het einde van een leven dat trouw was aan de genade, in gemeenschap zijn met Christus in heerlijkheid. Deze *heiligen* komen van alle Kerken en kerkelijke Gemeenschappen die hun toegang gaven tot de gemeenschap van de verlossing. Wanneer we spreken over een gemeenschappelijk erfgoed moeten we daartoe niet alleen de instellingen, riten, verlossingsmiddelen en tradities rekenen die alle gemeenschappen hebben bewaard en waardoor zij gevormd zijn, maar eerst en vooral deze waarheid van de heiligheid. In de uitstraling van het "erfgoed van de heiligen", die tot alle gemeenschappen horen, verschijnt de 'dialoog van de bekering' tot volledige en zichtbare eenheid aldus als een bron van hoop. Deze universele aanwezigheid van de heiligen is in feite een bewijs van de transcendente macht van de Geest. Het is het teken en het bewijs van Gods zege over de krachten van het kwaad die de mensheid verdelen. Zoals de liturgie zingt: "U wordt verheerlijkt in Uw heiligen, want hun heerlijkheid is de bekroning van Uw gaven". Waar het oprechte verlangen bestaat om Christus te volgen stort de Geest dikwijls zijn genade op buitengewone wijze uit. De ervaring van de oecumene heeft ons in staat gesteld om dit beter te begrijpen. Als gemeenschappen, in de hierboven beschreven innerlijke geestelijke ruimte, werkelijk "bekeerd" kunnen worden tot het zoeken naar volledige en zichtbare eenheid, zal God voor hen doen wat Hij voor de heiligen heeft gedaan. Hij zal de hindernissen overwinnen die uit het verleden geërfd zijn en Hij zal de gemeenschappen leiden langs zijn wegen tot waar Hij wil: tot de zichtbare *koinonia* die tegelijkertijd lofprijzing van zijn heerlijkheid is en dienst aan zijn heilsplan.

Deze lezing is gepubliceerd op website StuCom, <http://home.hetnet.nl/~stucom> of via www.kcv-net.nl/stucom, als document 0152 in de rubriek [Dialoog Rooms-katholieken - Pinkstergelovigen](#).